

Godsdienstige medailles ... een uiting van volksdevotie

In het museum voor heem- en oudheidkunde vind je heel wat voorwerpen van religieuze inslag. Dat kan ook moeilijk anders in een streek die eeuwen van christelijke geschiedenis achter zich heeft. En – ondanks de ontkerstening – lijkt die verzameling devotiemateriaal steeds aan (financiële) waarde te winnen. Zo moeten heel wat kerken allang hun deuren sluiten om diefstal van heiligenbeelden tegen te gaan. Een museum is dan soms wel een oneigen plaats om een heiligenbeeld te vertonen, maar het beeld staat er wel veiliger dan in een kerk of een kapel.

De christelijk-katholieke wereld heeft echter ook heel wat ander, kleiner materiaal voortgebracht. In de verzameling van de Koninklijke Kring voor Heemkunde vinden we bijvoorbeeld een duizendtal godsdienstige medailles. Het zijn kleine metalen plaatjes met soms verrassend mooie afbeeldingen van heiligen of van een heiligdom. Het zijn geen scapulieren want die werden van stof gemaakt, over de schouder gedragen en ze hebben een diepere religieuze betekenis.

Medailles werden geslagen ter ere van een of andere heilige voor een godsdienstige gebeurtenis of plechtigheid. Het zijn tevens getuigen uit het verleden voor het aanroepen of bedanken van veel heiligen wegens vrijwaring van kwalen, ziektes of tegenslagen.

Het succes van deze 'lievelingsheiligen' dagtekent vaak van in de 16de en 17de eeuw. Toen droegen bijna uitsluitend welstellenden een medaille. Zo bestond ook het gebruik dat een kasteelheer een kapelletje liet bouwen bij het begin van zijn kasteeldreef en dat hij van zijn beschermheilige een medaille liet slaan.

Tijdens de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw waren medailles algemeen verspreid. Voor sommige bedevaartsoorden betekende het een belangrijke bron van inkomsten. Zeer bekend en bezocht waren b.v. Scherpenheuvel, Banneux en Beauraing in ons land, Kevelaar in Duitsland, Loretto in Italië en Lourdes in Frankrijk.

Vele medailles werden uit brons, koper of aluminium vervaardigd. Deze laatste slijten echter vlug af en hebben vaak een ruw en mat uitzicht. Mooi van slag en zeer verzorgd zijn de zilveren medailles. Ze hebben vaak een stempel en zijn gewaarborgd wat betreft het gehalte aan edel metaal.

Medailles hebben allerlei vormen: rond, ovaal, rechthoekig, vierkant of afgerond veelhoekig. Meestal is er bovenaan een oogje. Vroeger droeg men zijn medaille op de hoed of op de jas gespeld. Dit was het geval met de bedevaarttekens. Later bevestigde men ze aan de paternoster of aan zijn uurwerk en tenslotte verdwenen ze in de portemonnee.

Wat stellen medailles voor? In onze verzameling hebben we ongeveer 150 verschillende afbeeldingen van Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Rita, de Heilige Familie, het Kind Jezus, Sint-Antonius (met of zonder varken), Sint-Christoffel, Damiaan en Don Bosco. Ook gebeurtenissen komen aan bod: het Heilig Jaar, het Heilig Bloed, de Heilige Eucharistie. Dit alles wat op de voorzijde of beeldenaar te zien is. Op de keerzijde staat meestal een heiligdom of voorwerp dat naar de beeldenaar verwijst.

Nu vindt men nog maar weinig medailles. En toch zijn ze ruimer verspreid dan men denkt. Kijk maar even in de knoppendoos van oma. Bewaar deze uiting van volksdevotie, een getuigenis die stilaan maar onherroepelijk verdwijnt.

En bij een volgend bezoek aan het museum vraag je gewoon aan de suppoost om even in de ladekasten te mogen kijken. Je zult zien, hier en daar zit er een echt kleinood tussen. En misschien vind je wel één van de medailles terug die hieronder worden beschreven.

Herman T'Seyen